

Sgrìobhainn Frèam-obrach

COIMISEAN NA CROITEARACHD

An Giblean 2018 – Am Màrt 2021

Ro-ràdh

1. Tha an sgrìobhainn frèam-obrach seo air a chur ri chèile le Riaghaltas na h-Alba (SG) ann an co-chomhairleachadh le [Coimisean na Croitearachd](#). Tha e a' mìneachadh an fhrèam-obrach fharsaing sam bi Coimisean na Croitearachd ag obrachadh agus na prìomh dhreuchdan is dhleastanasan a tha ag adhartachadh na dàimh eadar Coimisean na Croitearachd agus an SG. Ged nach eil an sgrìobhainn seo a' buileachadh chumhachdan laghail no dleastanasan sam bith, tha e a' cumadh prìomh phàirt den fhrèam-obrach cunntachalachd is riaghlaidh agus bu chòir ath-sgrùdadh agus ùrachadh mar a bhios riatanach, agus co-dhiù gach 2-3 bliadhna. Thèid molaidhean sam bith a thaobh an sgrìobhainn frèam-obrach atharrachadh le SG no le Coimisean na Croitearachd a thoirt air adhart ann an co-chomhairleachadh agus ann an co-rèir ri prìomhachasan is amasan poileasaidh SG. Bidh ceist sam bith a thaobh eadar-mhìneachadh air an sgrìobhainn air a dhearbhadh leis an SG an dèidh co-chomhairleachadh le Coimisean na Croitearachd. Gabhaidh solaran reachdail prìomhachas thar phàirt sam bith den sgrìobhainn.

2. Tha iomraidhean mu Choimisean na Croitearachd a' gabhail a-steach fo-roinnean agus co-iomairtean sam bith ann an seilbh no fo smachd Coimisean na Croitearachd. Cha stèidhich Coimisean na Croitearachd fo-roinnean agus cha chom-pàirtich iad ann an co-iomairtean às aonais aonta sònraichte an SG.

3. Thèid lethbhreacan den sgrìobhainn a chur ann an Ionad Fiosrachaidh Pàrlamaid na h-Alba. Bidh e cuideachd air fhoillseachadh air làraichean-lìn an SG agus Coimisean na Croitearachd.

Adhbhar

4. Tha Coimisean na Croitearachd ri cur ri prìomh adhbhar SG a choileanadh, de bhith a' meudachadh fàs eaconamach seasmhach tro bhith a' taobhadh amasan agus a chinn-uidhe leis a' Phrògram don Riaghaltas, Ro-innleachd Eaconamach agus Frèam-obrach Coileanaidh Nàiseanta na h-Alba.

5. Fuincseanan is dleastanasan Coimisean na Croitearachd

Tha Achd nan Croitearan (Alba) 1993, mar a chaidh atharrachadh (Achd 1993), a' toirt na leanas do Choimisean na Croitearachd:

- Fuincseanan de:
 - a) riaghladh croitearachd,
 - b) ath-eagrachadh croitearachd,
 - c) adhartachadh ùidhean croitearachd, agus
 - d) cumail chùisean co-cheangailte ri croitearachd fo ath-sgrùdadh, agus fuincseanan eile a chaidh a bhuileachadh orra le Achd 1993 Act no fo achdachadh sam bith;

- Dleastanasan a thaobh:
 - a) cùisean uile co-cheangailte ri croitean agus suidheachaidhean croitearachd a chumail fo ath-sgrùdadh coitcheann, a' gabhail a-steach, gun leiteachas don choitcheannas roimhe, tuineachadh fearainn;
 - b) co-obrachadh cho fada 's a leigeas an cumhachdan agus an dleastanasan le neach no pearsa sam bith ann an coileanadh cheumannan sam bith airson leasachadh eaconamach agus sòisealta air na sgìrean croitearachd;
 - c) comhairleachadh Ministearan na h-Alba air cùis sam bith co-cheangailte ri croitean agus suidheachaidhean croitearachd, a dh'fhaodas iad iomradh dhaibh, no air a bheil iad ga mheas freagarrach comhairle a thoirt dhaibh; agus
 - d) na cumhachdan a chaidh a bhuileachadh orra le Achd 1993, ann a leithid de dhòigh a tha freagarrach dhaibh anns gach cùis.

Adhbhar, amasan ro-innleachdail agus cinn-uidhe Coimisean na Croitearachd, mar a chaidh aontachadh le Ministearan na h-Alba

6. Is e amas iomlan Coimisean na Croitearachd, beatha theachdail fhaotainn do chroitearachd agus do choimhearsnachdan sna sgìrean croitearachd, air a choileanadh tro: riaghladh math, adhartachadh gabhail air croitean; cleachdadh fearainn gnìomhach; agus stiùireadh co-roinnte le croitearan mar mheadhan air cumail suas agus neartachadh choimhearsnachdan dùthchail.

7. Ann an dèanamh sin, tha Coimisean na Croitearachd a' cuideachadh le prìomh adhbhar Riaghaltas na h-Alba a liubhairt a thaobh fàs eaconamach seasmhach a mheudachadh agus a' co-thaobhadh leis na [Builean Nàiseanta](#). Tha Coimisean na Croitearachd a' cur ri mòran de na builean, a' gabhail a-steach:

- Tha ar seirbheisean poblach àrd-chàileachdail, daonnan a' leasachadh, èifeachdach agus freagairteach do fheumalachdan nan daoine ionadail;
- Tha coimhearsnachdan làidir, taiceil agus fulangach far a bheil daoine a' gabhail uallach airson an gnìomhan fhèin agus a' bhuidh a tha aca air càch; agus
- Tha sinn beò ann an àiteachan seasmhach air an deagh dhealbheadh far a bheil e comasach dhuinn cothrom fhaotainn air na goireasan agus na seirbheisean air a bheil feum againn.

8. Tha Coimisean na Croitearachd cuideachd a' cur ri [cinn-uidhe ro-innleachdail](#) Riaghaltas na h-Alba, gu h-àraid:

- [Nas Uaine](#) – Leasachadh àrainneachd nàdarra is thogte na h-Alba agus an cleachdadh seasmhach air agus an tlachd às; agus
- [Nas Sàbhailte agus nas Làidire](#) – Cuideachadh choimhearsnachdan ionadail gu soirbheachadh, fàs nan àiteachan nas làidire agus nas sàbhailte fuireach annta, a' tabhann chothroman leasaichte agus càileachd beatha nas fheàrr.

9. Tro riaghladh cothromach, fosgarra is cunbhalach agus sparradh dhleastanasan croitearachd, faodaidh Coimisean na Croitearachd taic a chur ri àm teachdail fad-amail croitearachd agus na coimhearsnachdan croitearachd. Faodaidh e cuideachadh le adhartachadh air deagh chleachdadh ann an croitearachd a dhèanamh comasach, còmhla ri dàimhean obrach soirbheachail eadar croitearan is uachdarain.

Dàimh eadar Riaghaltas na h-Alba agus Coimisean na Croitearachd

10. Tha conaltradh ro-innleachdail èifeachdach eadar an SG agus Coimisean na Croitearachd deatamach, gus an obraich iad còmhla ann an dòigh cho èifeachdach 's a ghabhas gus seirbheisean poblach a leasachadh agus a chumail suas agus builean leasaichte a liubhairt. Gabhaidh an SG agus Coimisean na Croitearachd gach ceum a tha riatanach gus a dhèanamh cinnteach gu bheil an dàimh air a leasachadh le taic ann an co-rèir ris na prionnsapalan co-aontaichte a tha mìnichte san aithris air '[Conaltradh Ro-innleachdail eadar Riaghaltas na h-Alba agus NDPBan na h-Alba](#)'.

Riaghladh agus cunntachalachd

11. Tha Coimisean na Croitearachd stèidhichte fo sholaran [Achd nan Croitearan \(Alba\) 1993](#) mar a chaidh atharrachadh leis an [Achd Ath-leasachaidh Croitearachd etc. 2007](#), an [Achd Ath-leasachaidh Croitearachd \(Alba\) 2010](#) agus an [Achd Croitearachd \(Atharraichte\) \(Alba\) 2013](#) mar bhuidheann gnìomha poblach neo-roinneil (NDPB). Airson adhbharan chunntasan nàiseanta, tha Coimisean na Croitearachd seòrsaichte don roinn àrd-riaghaltais. Tha bun-reachd agus fuincseanan coitcheann Coimisean na Croitearachd mìnichte ann an [Earrann 1 de Achd nan Croitearan \(Alba\) 1993](#), mar a chaidh atharrachadh. Chan eil Coimisean na Croitearachd a' coileanadh fuincseanan às leth a' Chrùin.

Dleastanasan ministrealach

12. Tha Ministearan na h-Alba cunntachail aig deireadh gnothaich do Phàrlamaid na h-Alba airson gnìomhan agus coileanadh Coimisean na Croitearachd agus airson a chleachdadh air goireasan. Chan eil iad ge-tà cunntachail airson cùisean obrachail bho latha gu latha. Tha uallachaidhean Mhinistearan na h-Alba a' gabhail a-steach:

- Aontachadh amasan, cinn-uidhe agus prìomh thargaidean ro-innleachdail Coimisean na Croitearachd mar phàirt den phròiseas planaidh chorporra;
- Aontachadh plana poileasaidh Coimisean na Croitearachd mun dòigh a tha iad an dùil am fuincseanan a chur an gnìomh;
- Aontachadh a' bhuidseat agus an riatanas ceangailte ri tabhartas gus cuideachadh a tha ri phàigheadh do Choimisean na Croitearachd, agus a' faotainn an aonta Phàrlamaideach riatanach;
- Coileanadh dhleastanasan air an sònrachadh ann an Achd 1993, a' gabhail a-steach fastaidhean is taghaidhean chun a' Bhùird, ag aontachadh chumhachan is chùmhnantan buill den Bhòrd, fastadh Neach-gairm, fastadh Àrd-Oifigear agus aontachadh chumhachan is chùmhnantan luchd-obrach; agus
- Cùisean eile mar aontachadh chìsean làitheil buill a' Bhùird ann an co-rèir ri Poileasaidh Pàighidh do Àrd-Fastaidhean, agus càradh na h-Aithisg is Cunntasan Bliadhnail air beulaibh Pàrlamaid na h-Alba.

Dleastanasan Bòrd Coimisean na Croitearachd

13. Tha reachdas croitearachd ag òrdachadh gum bi 5 buill aig a' char as lugha air Bòrd Coimisean na Croitearachd agus 9 buill aig a' char as àirde, a' gabhail a-steach

an Neach-gairm. Bidh 2 bhall aig a' char as lugha air am fastadh le Ministearan, agus gun bharrachd na 6 buill den Bhòrd air an taghadh dìreach leis na croitearan, mar a tha minichte ann an Clàr 1 (3) de Achd 1993. Tha fastaidhean uile dèante ann an co-rèir ri [Còd Cleachdaidh a' Choimiseanair airson Inbhean Eiticeil sa Bheatha Phoblach ann an Alba. Tha na h-ath thaghadhean croitearachd gu bhith a' gabhail àite sa Mhàrt 2022.](#)

14. Is e dleastanas a' Bhùird ceannardas, stiùireadh, taic agus treòrachadh a sholarachadh gus a dhèanamh cinnteach gu bheil Coimisean na Croitearachd a' liubhairt a dhleastanasan agus dealasach a thaobh liubhairt fhuincseanan gu h-èifeachdach agus gu buadmhor a rèir amasan, poileasaidhean agus prìomhachasan Ministearan na h-Alba.

15. Tha uallach corporra air Coimisean na Croitearachd, fo stiùir an Neach-gairm, airson na leanas:

- Toirt air adhart nan amasan agus na cinn-uidhe ro-innleachdail aig Coimisean na Croitearachd, mar a tha aontaichte le Ministearan na h-Alba;
- Dèanamh cinnteach gu bheil Ministearan na h-Alba air am fiosrachadh mu atharrachaidhean sam bith a tha coltach buaidh a thoirt air slighe ro-innleachdail Coimisean na Croitearachd no air coileanadh a thargaidean, agus a' dearbhadh nan ceumannan a tha riatanach gus dèiligeadh ris a leithid sin de dh'atharrachaidhean;
- Aontachadh nan Cunntasan Bliadhnaile agus a' dèanamh cinnteach gu bheil Ministearan na h-Alba a' faotainn na h-Aithisg is Cunntasan Bliadhnaile a tha rin càradh air beulaibh Pàrlamaid na h-Alba. Tha an t-Àrd-Oifigear mar oifigear Cunntachail le uallach airson nan cunntasan sin a shoidhnigeadh agus cunntachail aig deireadh gnothaich do Phàrlamaid na h-Alba airson an gnìomhan.
- Dèanamh cinnteach à ìrean iomchaidh de riaghladh corporra ann an obair a' Bhùird agus obair na buidhne gu h-iomlan, a' gabhail a-steach mothachadh do dh'uallach coitcheann airson co-dhùnaidhean a' Bhùird.
- Adhartachadh le Coimisean na Croitearachd air cleachdadh èifeachdach, eaconamach agus buadmhor luchd-obrach agus goireasan eile a tha an co-rèir ri prionnsapalan [Luach as Fheàrr](#), a' gabhail a-steach com-pàirteachadh ann an rèiteachaidhean [Seirbheisean Co-roinnte](#), far a bheil sin iomchaidh.
- Dèanamh cinnteach gu bheilear a' gèilleadh do riathanasan reachdail no rianachdail sam bith an lùib cleachdadh air maoinean poblach (i.e. maoinean uile taobh a-staigh stiùbhartachd Coimisean na Croitearachd); gu bheil am Bòrd ag obrachadh taobh a-staigh crìochan a chuid ùghdarrais reachdail agus ùghdarras tiomnaichte sam bith air aontachadh leis a' Bhuidheann-stiùiridh urrasachd, ann an co-rèir ri cumhachan sam bith eile co-cheangailte ri cleachdadh air maoinean poblach; agus ann an ruighinn cho-dhùnaidhean, gu bheil am Bòrd a' gabhail cunntas air stiùireadh buntainneach air a sgaoileadh le Ministearan na h-Alba;
- Dèanamh cinnteach gu bheil rèiteachaidhean èifeachdach nan àite gus barantas a thoirt air làimhseachadh cunnairt (a' gabhail a-steach spèis do

sgìobachd, cunnartan/bagairtean/gàbhaidhean fiosaigeach agus saidhbear), riaghladh agus smachd a-staigh. (Feumaidh am Bòrd comataidh sgrùdadh a stèidheachadh air a stiùireadh le ball neo-ghnìomha gus comhairle agus barantas neo-eisimeileach a thoirt air èifeachdas nan siostaman smachd a-staigh agus làimhseachadh cunnairt, a rèir an stiùiridh air Comataidhean Sgrùdadh anns an SPFM. Tha fiosrachadh mionaideach mu rèiteachaidhean aig Coimisean na Croitearachd a thaobh seo air a mhìneachadh ann am para 16);

- Dèanamh cinnteach gu bheil am Bòrd a' faotainn agus ag ath-sgrùdadh fiosrachadh ionmhasail gu cunbhalach a thaobh stiùireadh agus coileanadh Coimisean na Croitearachd; air fhiosrachadh gu h-àmail mu dhraghan sam bith a thaobh gnìomhachdan Coimisean na Croitearachd; agus a' dèanamh cinnteach gu bheil an t-Àrd-Oifigear a' toirt barantas deimhinneach seachad don Bhuidheann-stiùiridh urrasachd gu bheil gnìomh iomchaidh air a ghabhail mu na draghan sin; agus
- Dèanamh cinnteach gu bheil poileasaidhean nan àite aig Coimisean na Croitearachd gus co-dhùnaidhean cothromach, reusanta agus follaiseach mu chùisean riaghlaidh a tha a' toirt buaidh air croitearan, an uachdarain agus pàrtaidhean eile le ùidhean dligheach.

16. Tha fiosrachadh mionaideach sònraichte mu Chomataidh Sgrùdadh is Ionmhais (AFC) Coimisean na Croitearachd mar a leanas:

- Tha am Bòrd air AFC a stèidheachadh mar Chomataidh de Bhòrd Coimisean na Croitearachd gus taic a thoirt dha na dhleastanasan a thaobh cùisean cunnairt, smachd agus riaghlaidh agus barantas co-cheangailte tro phròiseas de dhùbhlán cuideachail. Bheir an AFC seachad taic don Bhòrd tro sgrùdadh mionaideach air aithrisean ionmhasail, buidseatan agus molaidhean ionmhasail eile.
- Bidh an AFC air a dhèanamh suas de thrì Buill Bùird neo-ghnìomha aig a' char as lugha, le cuòram de dhithis. Bidh Neach-gairm a' Choimisein no neach ainmichte na Chathraiche air an AFC. Bidh fastaidhean chun an AFC dèante leis a' Choimisean. Thèid fuincsean rianachd a thoirt don AFC leis an Àrd-Oifigear.
- Ged a tha an Neach-gairm mar Chathraiche an AFC a rèir an reachdais, tha e gu tur an aghaidh deagh chleachdadh, oir bu chòir don AFC a bhith a' faireachdainn saor riaghladh na buidhne ath-sgrùdadh gu h-iomlan. Gus dèiligeadh ris a' chomhstri seo, mar sin taghaidh an AFC Iar-Chathraiche. Bidh an Neach-gairm a' tabhann leisgeul airson a bhith às-làthair agus ag ainmeachadh an Iar-Chathraiche don chathair sna coinneamhan uile.
- Bidh an AFC a' coinneachadh gu foirmeil ceithir tursan sa bhliadhna agus ag aontachadh coinneamhan a bharrachd a' leantainn tron bhliadhna, stèidhichte air feum. Bidh seo ann an co-rèir ri prògram obrach an AFC. Bidh coinneamhan AFC gu h-àbhaisteach air am frithealadh leis an Oifigear Chunntachail agus am Manaidsear Ionmhais. Tha a' chòir aig Sgrùdadh bhon Taobh A-muigh coinneamh sam bith den Bhòrd no a Chomataidhean a fhrithealadh, ma bhios sin riatanach.

17. Tha tuilleadh stiùiridh air mar a bu chòir don bhòrd a dhleastanasan a choileanadh air a sholarachadh ann an litrichean fastaidh agus [Air Bòrd – Stiùir do Bhuill Bùird Reachdail](#).

Neach-gairm Coimisean na Croitearachd

18. Tha an Neach-gairm air fhadhadh le Ministearan na h-Alba, no bidh Ministearan na h-Alba a' tiomnadh taghadh an Neach-gairm don Bhòrd iomlan, mar a tha mìnichte ann an Clàr 1 de Achd 1993. Tha am fastadh/an taghadh dèante a rèir [Còd Cleachdaidh a' Choimiseanair airson Inbhean Eiticeil ann am Beatha Phoblach na h-Alba](#).

19. Tha an Neach-gairm cunntachail do Mhinistearan na h-Alba agus, agus ann an cumantas ri neach sam bith le uallach airson fuincseanan tiomnaichte, dh'fhaodadh a bhith air a chumail cunntachail le Pàrlamaid na h-Alba. Bidh an Neach-gairm a' dèanamh cinnteach gu bheil poileasaidhean agus gnìomhan Coimisean na Croitearachd a' cur taic ri poileasaidhean ro-innleachdail farsaing Ministearan na h-Alba; agus gu bheil cùisean Coimisean na Croitearachd air an coileanadh le ionracas dearbhte. Tha an Neach-gairm a' roinn nan dleastanasan corporra a tha mìnichte ann am paragraf 15, le buill eile a' Bhùird.

20. Tha uallach ceannardais sònraichte aig an Neach-gairm air na cùisean a leanas:

- Dèanamh cinnteach gu bheil Coimisean na Croitearachd a' coileanadh nan amasan agus nan cinn-uidhe air an suidheachadh le Ministearan na h-Alba;
- Riaghailteachadh ro-innleachd a' Bhùird;
- Dèanamh cinnteach gu bheil am Bòrd, ann an ruighinn cho-dhùnaidhean, a' gabhail cunntas ceart air stiùireadh sgaoilte le Ministearan na h-Alba;
- Adhartachadh cleachdadh èifeachdach is buadhach air luchd-obrach agus goireasan;
- Brosnachadh ìrean àrda de dh'iomchaidheachd agus riaghailteachd;
- Gnìomhachadh mar thosgair / neach-labhairt do Choimisean na Croitearachd, a' riochdachadh nam beachdan aig a' Bhòrd don phoball san fharsaingeachd; agus
- Adhartachadh iomadachd air feadh na buidhne.

21. Bidh an Neach-gairm cuideachd le uallach airson na leanas:

- Dèanamh cinnteach gu bheil obair a' bhùird fo ùmhlachd do fhèin-mheasadh cunbhalach agus gu bheil am bòrd ag obair gu h-èifeachdach;
- Dèanamh cinnteach gu bheil buill a' Bhùird uile, mar phàirt de an inntigeachd, air an làn fhiosrachadh mu chumhachan an dreuchd agus an dleastanasan, còraichean is uallachaidhean, agus gum faigh iad trèanadh iomchaidh a' gabhail a-steach trèanadh air stiùireadh ionmhasail agus riatanasan aithris bhuidhnean san roinn phoblaich agus air diofaran sam bith a dh'fhaodas a bhith an làthair eadar cleachdadh prìobhaideach is poblach;
- Comhairleachadh Ministearan na h-Alba air feumalachdan Coimisean na Croitearachd nuair a dh'èireas àite bàn air a' Bhòrd airson buill fastaichte, a' coimhead ri dèanamh cinnteach à cothromachd cheart de sgilean a tha iomchaidh do stiùireadh gnothaich Coimisean na Croitearachd, ann an co-rèir ri deagh chleachdadh aithnichte ann an riaghladh corporra;
- Measadh coileanadh nam ball Bùird fa leth air bunait leantainneach agus a' gabhail measadh foirmeil os làimh co-dhiù gach bliadhna. Cur taic ri buill a' Bhùird ann an cothrom air leasachadh no trèanadh a bharrachd, air a chomharrachadh mar phàirt den phròiseas.

22. Bidh an Neach-gairm a' dèanamh cinnteach cuideachd, mar a tha Coimisean na Croitearachd a' gèilleadh do sholaran Achd nan Inbhean Eiticeil sa Bheatha Phoblaich etc (Alba) 2000, gu bheil Còd Giùlain a tha air aontachadh le Ministearan na h-Alba, na àite do Bhuill a' Bhùird; agus gu bheil Buill a' Bhùird làn mhothachail do, agus a' cumail ris a' Chòd Giùlain sin.

23. Bidh conaltraidhean eadar am Bòrd agus Ministearan na h-Alba gu h-àbhaisteach tron Neach-gairm. Nì an Neach-gairm cinnteach gu bheil na buill Bùird eile air am fiosrachadh mu a leithid sin de chonaltraidhean.

Dleastanasan Buill Bùird fa leth

24. Bu chòir do bhuill fa leth a' bhùird gnìomhadh ann an co-rèir ri dleastanasan a' bhùird gu h-iomlan agus gèilleadh an-còmhnaidh don chòd giùlain ris an do ghabh Coimisean na Croitearachd agus na riaghailtean co-cheangailte ri cleachdadh air maoinean poblach agus strì eadar com-pàirt. Sa cho-theacsa seo, tha "maoinean poblach" a' ciallachadh chan e a-mhàin maoinean sam bith air an toirt do Choimisean na Croitearachd le Ministearan na h-Alba, ach cuideachd maoinean sam bith eile taobh a-staigh stiùbhardachd Coimisean na Croitearachd, a' gabhail a-steach teachd-a-steach malairtidh agus inbheistidh, tiodhlacan, dìleaban agus tabhartasan. Tha stiùireadh coitcheann air dleastanasan buill a' bhùird air a gheàrr-iomradh nan litrichean fastaidh agus cuideachd ann an [Air Bòrd – Stiùireadh do Bhuill Bùird Reachdail](#).

Dleastanasan Àrd-Oifigeir Coimisean na Croitearachd

25. Tha Àrd-Oifigeir Coimisean na Croitearachd air fhadhadh le Ministearan na h-Alba an dèidh co-chomhairleachadh leis an Neach-gairm. Is e e/i prìomh chomhairliche a' bhùird a thaobh coileanadh fhuincseanan agus tha e/i cunntachail don bhòrd. Is e a d(h)leastanas ceannardas obrachail a sholarachadh do Choimisean na Croitearachd agus dèanamh cinnteach gu bheil amasan is cinn-uidhe a' bhùird gan coileanadh agus gu bheil fuincseanan Coimisean na Croitearachd air an liubhairt agus targaidean gan coinneachadh tro àrd-ghnìomh a tha èifeachdach agus smachdaichte. Tha a d(h)leastanasan coitcheann a' gabhail a-steach coileanadh, stiùireadh agus luchd-obrach Coimisean na Croitearachd. Tha stiùireadh coitcheann a thaobh dreuchd agus dleastanasan an àrd-oifigeir ann an [Air Bòrd – Stiùireadh do Bhuill Bùird Reachdail](#). Tha dleastanasan sònraichte an Àrd-Oifigeir a' gabhail a-steach:

- Comhairleachadh a' bhùird mu choileanadh a dhleastanasan – mar a tha minichte san sgrìobhainn seo, ann an Achd 1993 (atharraichte) agus ann an stiùiridhean buntainneach sam bith eile air an sgaoileadh le no às leth Ministearan na h-Alba – agus buileachadh co-dhùnaidhean a' bhùird;
- Dèanamh cinnteach gu bheil beachdachaidhean ionmhasail air an cunntadh gu h-iomlan leis a' bhòrd aig gach ìre ann an ruighinn agus coileanadh a cho-dhùnaidhean, agus gu bheil measadh ionmhasail iomchaidh agus altan luachaidh a tha cunbhalach don earrann [Measadh agus Luachadh](#) ann an [Leabhar-làimhe Ionmhas Poblach na h-Alba](#) (SPFM), air an leantainn;
- Dèanamh cinnteach gun cùm Coimisean na Croitearachd, far a bheil e iomchaidh, ri [Prionnsapalan Stiùiridh Prògram is Pròiseact \(PPM\)](#) Riaghaltas na h-Alba;
- Rèiteachaidhean a thaobh coileanadh is stiùireadh chunnartan làidir – cunbhalach don earrann [Stiùireadh Cunnairt](#) den SPFM – nan àite, a tha a' cur taic ri coileanadh air amasan is cinn-uidhe Coimisean na Croitearachd

agus a tha a' furastachadh aithris farsaing chun a' bhùird, an SG agus am poball ann am farsaingeachd. Bu chòir do rèiteachaidhean stiùiridh air cunnart a bhith a' gabhail a-steach làn bheachdachadh air fulangas buidheannail a thaobh cunnartan/bagairtean/gàbhaidhean fiosaigeach, sgiobachd agus saidhbear;

- Dèanamh cinnteach gu bheil siostaman freagarrach de smachd air an taobh a-staigh air an cumail suas le Coimisean na Croitearachd, a' gabhail a-steach ceumannan èifeachdach an aghaidh foill is mèirle, cunbhalach don earrann [Foill](#) den SPFM;
- Stèidheachadh rèiteachaidhean ùghdarras tiomnaichte sgrìobhte iomchaidh, cunbhalach don earrann [Ùghdarras Tiomnaichte](#) den SPFM, a tha air am fiosrachadh do luchd-obrach uile còmhla ri siostam airson a bhith gu cunbhalach ag ath-sgrùdadh gèilleadh do na tiomnaidhean sin;
- Stèidheachadh frèam-obrach airson stiùireadh coileanadh a tha a' cur taic ri coileanadh air amasan is cinn-uidhe Coimisean na Croitearachd mar a tha minichte sna planaichean corporra is gnothachais; agus a tha a' comasachadh làn aithris air coileanadh don Bhòrd, am Buidheann-stiùiridh urrasachd agus am poball ann am farsaingeachd;
- Dèanamh cinnteach gu bheil poileasaidhean èifeachdach a thaobh stiùireadh ghoireasan daonna air an cumail suas agus gu bheil planadh ghoireasan daonna ro-innleachdail co-cheangailte ri cinn-uidhe Coimisean na Croitearachd;
- Ullachadh phlanaichean corporra is gnothachais Coimisean na Croitearachd, a rèir nan amasan is cinn-uidhe ro-innleachdail aontaichte le Ministearan na h-Alba;
- Dèanamh cinnteach à dàimhean èifeachdach le oifigich SG;
- Fiosrachadh an aonaid urrasachd mu adhartas Coimisean na Croitearachd ann an cuideachadh le cinn-uidhe poileasaidh Ministearan na h-Alba a choileanadh agus ann an taisbeanadh mar a tha goireasan gan cleachdadh gus na cinn-uidhe sin a ruighinn; agus
- Dèanamh cinnteach gu bheil ro-innsean tìmeil agus sgrùdadh fiosrachaidh mu choileanadh is ionmhas air an toirt don aonad urrasachd; gu bheil an aonad urrasachd air am fiosrachadh sa bhad ma tha thar-chaitheachas no fo-chaitheachas an dùil agus gu bheil ceartachadh ga chur an gnìomh; agus gu bheil duilgheadasan cudromach sam bith, eadar gur ann ionmhasail no eile, no air an comharrachadh tro in-sgrùdadh no dòigh sam bith eile, air am fiosrachadh don roinn urrasachd ann an deagh àm.

Dleastanasan Oifigear Cunntachail Coimisean na Croitearachd

26. Ainmichidh am Prìomh Oifigear Cunntachail do Riaghaltas na h-Alba (Rùnaire Maireannach SG) an t-Àrd-Oifigear mar Oifigear Cunntachail do Choimisean na Croitearachd. Tha Oifigearan Cunntachail gu pearsanta cunntachail do Phàrlamaid na h-Alba airson an fhuincseanan a choileanadh, mar a tha minichte ann am

[Meòmhrachan Oifigearan Cunntachail do Bhuidhnean Poblach Eile.](#) Tha iad sin a' gabhail a-steach:

- Dèanamh cinnteach à iomchaidheachd agus cunbhalachd ionmhasan Coimisean na Croitearachd agus gu bheil rèiteachaidhean seasmhach agus èifeachdach nan àite airson in-smachd agus làimhseachadh cunnairt;
- Dèanamh cinnteach gu bheil goireasan Coimisean na Croitearachd air an cleachdadh ann an dòigh eaconamach, èifeachdach agus buadhach agus gu bheil rèiteachaidhean iomchaidh nan àite airson an Luach as Fheàrr agus Luach an Airgid fhaotainn don roinn phoblaich gu h-iomlan;
- Dèanamh cinnteach à gèilleadh do stiùireadh buntainneach air a sgaoileadh le Ministearan na h-Alba, gu h-àraid an SPMF;
- Soidhnigeadh nan cunntasan bliadhnaile agus aithrisean riaghlaidh co-cheangailte;
- Dleastanas reachdail a thaobh ùghdarras sgrìobhte fhaotainn bhon Bhòrd / Neach-gairm mus dèanar gnìomh sam bith a bhiodh e no i a' meas neo-chunbhalach do choileanadh ceart air fuincseanan an Oifigeir Chunntachail. Bu chòir don Oifigeir Chunntachail fios a thoirt don Oifigeir Chunntachail Fòilìo; agus
- Toirt seachad fianais aig àm sumanaidh air beulaibh Comataidhean Pàrlamaid na h-Alba a thaobh cleachdadh is stiùbhardachd mhaoinean poblach le Coimisean na Croitearachd.

27. Tha e mar fhiachaibh air an Àrd-Oifigeir a d(h)leastanasan mar Oifigeir Cunntachail do Phàrlamaid na h-Alba a chothlamadh le a d(h)leastanasan farsaing leis a' bhòrd. Bu chòir don Bhòrd / Neach-gairm a bhith làn mhothachail agus aire a thoirt do na dleastanasan Oifigeir Chunntachail air an cur air an Àrd-Oifigeir, a' gabhail a-steach an dleastanas reachdail air iomradh gu h-àrd.

28. Dh'fhaodadh gun tiomnaich an t-Àrd-Oifigeir rianachd làitheil a d(h)leastanasan mar Oifigeir Cunntachail gu luchd-obrach eile ann an Coimisean na Croitearachd, ach a' fuireach cunntachail aig deireadh cùise anns gach suidheachadh.

29. Tha uallach air an Àrd-Oifigeir airson fiosrachadh a chumail ri Àrd-Stiùiriche an Eaconamaidh mu ghearanan sam bith a thaobh Coimisean na Croitearachd a tha air an gabhail le Ombudsman Seirbheisean Poblach na h-Alba airson rannsachadh, agus freagairt san amharc aig Coimisean na Croitearachd do mholaidhean a' leantainn sin bhon Ombudsman.

An t-Oifigeir Cunntachail Cùram-roinne

30. Tha an t-Àrd-Stiùiriche don Eaconamaidh ainmichte leis a' Phrìomh Oifigeir Chunntachail do Riaghaltas na h-Alba, mar Oifigeir Cunntachail Cùram-roinne do phàirtean den SG, a' gabhail a-steach am Buidheann-stiùiridh urrasachd do Choimisean na Croitearachd. Tha dleastanasan Oifigeir Cunntachail Cùram-roinne air am mìneachadh gu mionaideach ann [am Meòmhrachan Oifigearan Cunntachail](#)

[do Phàirtean de Riaghaltas na h-Alba](#). Tha e/i cunntachail gu pearsanta do Phàrlamaid na h-Alba airson dèanamh cinnteach gu bheil:

- Na smachdan ionmhasail is stiùiridh eile air an cur an cèill le SG iomchaidh agus foghainteach airson maoinan poblach a chumail sàbhailte, agus san fharsaingeachd gu bheil iadsan air an cur an gnìomh le Coimisean na Croitearachd a' gèilleadh do riathanasan an dà chuid iomchaidheachd agus stiùireadh math ionmhasail;
- Na prìomh dhreuchdan is dhleastanasan a tha a' neartachadh na dàimh eadar an SG agus Coimisean na Croitearachd air am mìneachadh ann an sgrìobhainn frèam-obrach – agus gu bheil an sgrìobhainn seo ga ath-sgrùdadh gu cunbhalach;
- Dàimhean èifeachdach nan àite aig ìre Stiùiriche agus Iar-Stiùiriche eadar an SG agus Coimisean na Croitearachd ann an co-rèir ri prionnsapalan conaltraidh ro-innleachdail; agus
- Measadh is beachdachadh leantainneach èifeachdach air coileanadh Neach-gairm Coimisean na Croitearachd, ann an co-rèir ri riathanasan a' Chòd Giùlain airson Fastaidhean Poblach Ministrealach ann an Alba.

Stiùiriche is Ceannard Roinne Riaghaltas na h-Alba

31. Tha dleastanas air Stiùiriche an Àiteachais is Eaconamaidh Dùthchail (ARE) agus Ceannard na Roinne Poileasaidh Àiteachais airson a bhith a' cumail sùil thairis air agus a' dèanamh cinnteach à dàimhean èifeachdach eadar an SG agus Coimisean na Croitearachd, a' cur taic ri co-thaobhadh gnothaich Coimisean na Croitearachd ri Builean Nàiseanta is Adhbhar SG agus àrd-choileanadh le Coimisean na Croitearachd. Bidh iad ag obair gu dlùth le Àrd-Oifigear Coimisean na Croitearachd agus cunntachail don Oifigear Chunntachail Cùram-roinne airson dàimhean deimhinneach a leasachadh agus a chumail suas le Coimisean na Croitearachd, comharraichte tro fhosgarrachd, earbsa, spèis agus taic da chèile. Gheibh iad taic bho aonad urrasachd ann an coileanadh nam fuincseanan sin.

32. Bidh Stiùiriche ARE le uallach airson coileanadh Neach-gairm agus Àrd-Oifigear Coimisean na Croitearachd co-dhiù aon uair sa bhliadhna.

Dleastanasan an aonaid urrasachd

33. Is e Aonad Leasachadh Àiteachais is Croitearachd an t-aonad urrasachd aig SG airson Coimisean na Croitearachd. Is e an t-àite conaltraidh àbhaisteach aig Coimisean na Croitearachd ann an dèiligeadh ri SG. Tha an t-aonad, fo stiùir a' Cheannaird Roinne, mar am prìomh thùs comhairle do Mhinistearan na h-Alba ann an coileanadh dhleastanasan a thaobh Coimisean na Croitearachd, agus a' gabhail os làimh dleastanasan an Oifigear Chunntachail Cùram-roinne às a leth. Tha dleastanasan sònraichte a' gabhail a-steach:

- Coileanadh dhleastanasan urrasachd ann an co-rèir ris na prionnsapalan agus an fhrèam-obrach a tha mìnichichte san sgrìobhainn '[Conaltradh Ro-innleachdail eadar Riaghaltas na h-Alba agus NDPBan](#)' agus a' dèanamh cinnteach gu bheil urrasachd sùbailte gu freagarrach, co-chuideil agus freagairteach do fheumalachdan Mhinistearan na h-Alba agus Coimisean na Croitearachd.

- Dèanamh cinnteach gu bheil fastaidhean gu Coimisean na Croitearachd dèante ann an deagh àm, agus far a bheil e iomchaidh ann an co-rèir ri [Còd Cleachdaidh airson Fastaidhean Ministrealach gu Buidhnean Poblach](#) ann an Alba, agus a' cur rèiteachaidhean nan àite mar a bhios riatanach airson taghadh Choimiseanairean Croitearachd agus / no Neach-gairm;
- Sgrùdadh co-rèireach air gnìomhachdan Coimisean na Croitearachd tro shruthadh freagarrach agus timeil de fhiosrachadh iomchaidh, aontaichte le Coimisean na Croitearachd, air coileanadh, buidseatadh, smachd agus stiùireadh cunnairt;
- Dèiligeadh ann an dòigh thimeil ri duilgheadasan cudromach sam bith ag èirigh ann an Coimisean na Croitearachd, a' fiosrachadh an Oifigeir Chunntachail Cùram-roinne agus am Ministear buntainneach far a bheil sin air a mheas iomchaidh;
- Dèanamh cinnteach gu bheil cinn-uidhe Coimisean na Croitearachd agus na cunnartan dhaibh air an gabhail a-steach gu ceart agus gu h-iomchaidh ann an siostaman measadh cunnairt is stiùiridh SG; agus
- Fiosrachadh Coimisean na Croitearachd mu phoileasaidh buntainneach SG ann an dòigh thimeil.

Sgrùdadh a-staigh

34. Bidh Coimisean na Croitearachd:

- Stèidheachadh agus cumail suas rèiteachaidhean airson in-sgrùdadh ann an co-rèir ri [Inbhean In-Sgrùdaidh na Roinne Poblach](#) agus earrann an [In-Sgrùdaidh](#) den SPFM;
- Stèidheachadh comataidh sgrùdaidh neo-eisimeileach den bhòrd, ann an co-rèir ris an stiùireadh air [Comataidhean Sgrùdaidh](#) san SPFM gus an dà chuid am bòrd agus an t-Àrd-Oifigeir a chomhairleachadh na d(h)reuchd mar Oifigeir Cunntachail Coimisean na Croitearachd;
- Solarachadh geàrr-iomradh aithisg barantais bhliadhnail taobh a-staigh na h-Aithisg agus Cunntasan Bliadhnail; agus
- Adhartachadh aithisg bhliadhnail gu an aonad urrasachd air foill is mèirle a chaidh fhulang le Coimisean na Croitearachd; fiosrachadh mu thachartasan mòra no neo-àbhaisteach cho luath 's a ghabhas; agus fios a thoirt air atharrachaidhean sam bith air cumhachan is cùmhnantan an in-sgrùdaidh, cumhachan is cùmhnantan na comataidh sgrùdaidh no air Poileasaidh Foill agus Plana Freagairt Foill.

35. Tha còir ruigsinneachd aig Buidheann-stiùiridh In-Sgrùdaidh Riaghaltas na h-Alba air sgrìobhainnean uile air an ullachadh le in-sgrùdaire Coimisean na Croitearachd, a' gabhail a-steach far a bheil an t-seirbheis fo chùmhnant air an taobh a-muigh. Tha a' chòir aig SG cothrom iarraidh air clàran uile agus sgiobachd Coimisean na Croitearachd airson adhbhar sam bith.

Sgrùdadh bhon Taobh A-muigh

36. Bidh Àrd-Neach-sgrùdaidh na h-Alba (AGS) a' sgrùdadh no a' fastadh sgrùdairean airson cunntasan bliadhnail Coimisean na Croitearachd a sgrùdadh, agus gan cur air adhart gu Ministearan na h-Alba a chuireas iad air beulaibh Pàrlamaid na h-Alba, còmhla ri aithisg bhliadhnail Coimisean na Croitearachd, aithisg an sgrùdaire agus aithisg sam bith air a h-ullachadh leis an AGS. Airson adhbhar an sgrùdaidh, tha còir reachdail aig an AGS air ruigsinneachd gu sgrìobhainnean agus fiosrachadh air a chumail le pearsachan buntainneach.

37. Bheir Coimisean na Croitearachd òrdugh don luchd-sgrùdaidh aca, ma dh'iarraas an SG, lethbhreacan de dh'aithisgean stiùiridh (agus pàipearachd co-cheangailte ris na h-aithisgean sin) agus freagairtean don Aonad Leasachaidh Àiteachais is Croitearachd.

38. Faodaidh an AGS, no luchd-sgrùdaidh air am fastadh leis an AGS, sgrùdaidhean a choileanadh air an eaconamaidh, èifeachdas is buadhachd leis an do chleachda Coimisean na Croitearachd a ghoireasan ann an coileanadh fhuincseanan. Faodaidh an AGS sgrùdaidhean a choileanadh cuideachd air na rèiteachaidhean dèante le Coimisean na Croitearachd gus An Luach as Fheàrr fhaotainn. Airson adhbhar nan sgrùdaidhean sin, tha còir reachdail aig na sgrùdairean air ruigsinneachd gu sgrìobhainnean agus gu fiosrachadh air a chumail le pearsachan buntainneach. A thuilleadh air an sin, bheir Coimisean na Croitearachd, ann an cunnraidhean no cùmhnantan do thabhartasan, cothrom don AGS a leithid sin de ruigsineachd do sgrìobhainnean a chur an gnìomh, a tha air an cumail le cunnradairean agus fo-chunnradairean agus luchd-faighinn thabhartasan mar a dh'fhaodas a bhith riatanach airson nan sgrùdaidhean sin; agus cleachdaidh e na h-oidhirpean as fheàrr gus ruigsinneachd fhaotainn don AGS gu sgrìobhainnean sam bith eile a tha an AGS ag iarraidh, agus a tha air an cumail le buidhnean eile.

Aithisg is Cunntasan Bliadhnail

39. Aig deireadh gach bliadhna ionmhasail, feumaidh Coimisean na Croitearachd aithisg bhliadhnail mu gnìomhachdan fhoillseachadh còmhla ri a chunntasan bliadhnail sgrùdaichte. Feumaidh an aithisg gnìomhachdan fo-bhuidheann no co-iomairt sam bith a chòmhdach cuideachd a tha fo smachd Coimisean na Croitearachd. Bu chòir dha gèilleadh don [Leabhar-làimhe Aithris Ionmhasail](#) (FRem) agus prìomh gnìomhachdan is coileanadh Coimisean na Croitearachd a mhìneachadh, mu choinneamh chinn-uidhe is thargaidean aontaichte airson na bhliadhna ionmhasail roimhe sin.

40. Feumaidh na cunntasan a bhith air an ullachadh ann an co-rèir ri Clàr 1 de Achd 1993 agus stiùireadh buntainneach eile air a sgaoileadh le Ministearan na h-Alba. Bu chòir do chinn-uidhe no targaidean sam bith air an suidheachadh le Ministearan na h-Alba a bhith air an aithris air na cunntasan, agus mar sin a bhith taobh a-staigh farsaingeachd an sgrùdaidh. Bidh fo-bhuidheann no co-iomairt sam bith fo smachd Coimisean na Croitearachd daingnichte sna cunntasan ann an co-rèir ri Inbhean Aithris Ionmhasail mar a chaidh atharrachadh agus a mhìneachadh do cho-theacsa na roinne poblaich.

41. Thèid an dreach aithisg agus cunntasan a chur a-steach gun Bhuidheann-stiùiridh urrasachd airson beachd ro 31 Iuchar gach bliadhna, agus an tionndadh

deireannach a chur air beulaibh na Pàrlamaid le Ministearan na h-Alba ro 31 Dùbhlachd, ann an co-rèir ri riatanasan reachdail mar a tha ann an Earrann 2B agus Clàr 1 fa leth, de Achd 1993. Ged a tha an ceann-latha reachdail seo airson libhrigeadh is foillseachadh chunntasan sgrùdaichte leis an AGS ro 31 Dùbhlachd, a' leantainn gu dlùth air a' bhliadhna ionmhasail roimhe sin, tha dùil a thaobh Ministearan na h-Alba gum bi cunntasan air an libhrigeadh 's air am foillseachadh cho luath 's a ghabhas. Chan fhaod na cunntasan a bhith air an libhrigeadh mus bi iad air an cur gu foirmeil le Àrd-Neach-sgrùdaidh na h-Alba gu Ministearan na h-Alba agus chan fhaodar am foillseachadh mus tèid an libhrigeadh.

42. Bidh Coimisean na Croitearachd cunntachail airson foillseachadh na h-aithisg agus nan cunntasan, a' gabhail a-steach air làrach-lìn Coimisean na Croitearachd.

Dleastanasan Sgioba-stiùiridh

Planaichean corporra is gnothachais

43. Feumaidh Coimisean na Croitearachd a dhèanamh cinnteach gu bheil plana corporra, aontaichte le Ministearan na h-Alba, na àite agus foillsichte air làrach-lìn a' Choimisein. Aontaichidh Coimisean na Croitearachd leis an SG na cùisean sa phlana ris am feumar dèiligeadh agus an clàr-ama airson ullachadh agus ath-sgrùdadh. Nochdaidh am plana deireannach amasan is cinn-uidhe ro-innleachdail Coimisean na Croitearachd mar a chaidh aontachadh le Ministearan na h-Alba, buidseatan innseachail agus prìomhachasan sam bith air an suidheachadh le Ministearan na h-Alba. Taisbeanaidh e mar a tha Coimisean na Croitearachd a' cur ri prìomh adhbhar an SG a choileanadh a thaobh meudachadh ann am fàs seasmhach agus taobhadh le [Frèam-obrach Coileanadh Nàiseanta](#) (NPF) an SG.

44. Bu chòir do phlana corporra Coimisean na Croitearachd a bhith a' gabhail a-steach:

- Adhbhar agus prìomh amasan Coimisean na Croitearachd;
- Mion-sgrùdadh air an àrainneachd sa bheil Coimisean na Croitearachd ag obrachadh;
- Prìomh chinn-uidhe agus prìomh thargaidean coileanadh a tha co-cheangailte rè ùine a' phlana, an ro-innleachd airson nan cinn-uidhe sin a choileanadh agus mar a chuireas iad sin ri coileanadh air prìomh adhbhar an SG agus taobhadh leis an NPF;
- Comharran mu choinneamh a dh'fhaodar coileanadh a bhreithneachadh;
- Mion-fhiosrachadh air èifeachdasan planaichte, ag iomradh mar a tha Coimisean na Croitearachd a' moladh luach airgid nas fheàrr fhaotainn, a' gabhail a-steach tro cho-obrachadh agus seirbheisean co-roinnte; agus
- Cùisean eile mar a chaidh aontachadh eadar an SG agus Coimisean na Croitearachd.

45. Bu chòir don phlana corporra leasachadh air plana gnothachais fa leth fhiosrachadh airson gach bliadhna ionmhasail. Bu chòir don phlana gnothachais a bhith a' gabhail a-steach prìomh thargaidean is chlachan-mìle airson na bliadhna a tha ri teachd, co-thaobhaichte ris an NPF, agus ceangailte ri fiosrachadh buidseataidh gus an urrainnear, far an gabh sin a dhèanamh, goireasan a chomharrachadh a tha air an riarachadh gus cinn-uidhe sònraichte a choileanadh. Bu

chòir do lethbhreac de phlana gnothachais Coimisean na Croitearachd a thoirt don aonad urrasachd ro thoiseach na bliadhna ionmhasail buntainnich.

46. Le ùmhlachd do bheachdachaidhean coimearsalta sam bith, bidh am plana gnothachais ri fhaotainn air làrach-lìn Coimisean na Croitearachd.

Plana Poileasaidh

47. Tha Achd nan Croitearan (Alba) 1993, mar a chaidh atharrachadh, ag iarraidh gun toir Coimisean na Croitearachd Plana Poileasaidh gu buil, ri aontachadh le Ministearan na h-Alba, taobh a-staigh 6 mìosan bho cheann-latha taghaidh croitearachd.

48. Bidh Coimisean na Croitearachd a' cumail ceangal leis an aonad urrasachd mu ullachadh air a' Phlana Poileasaidh gus aonta le Ministearan na h-Alba fhurastachadh. Bidh Coimisean na Croitearachd cuideachd a' cumail ceangal ris an aonad urrasachd ma bhios atharrachaidhean sam bith a dhith air a' Phlana às dèidh làimh, tro iarrtas bhon Choimisean no iarrtas bho Mhinistearan na h-Alba. Aon uair 's gu bheil e aontaichte le Ministearan na h-Alba, thèid am Plana Poileasaidh fhoillseachadh air làrach-lìn Coimisean na Croitearachd agus a sgaoileadh ann an co-rèir le earrann 2C(5) agus Achd 1993 a chaidh ainmeachadh.

Modh-obrach Làimhseachadh Ghearanan

49. A bharrachd air suidheachadh sònraichte, thèid gearanan mu Choimisean na Croitearachd a sgrùdadh agus freagairt bho a chur chun an neach-gearain le Coimisean na Croitearachd, agus coimhead-thairis leis an Àrd-Oifigear, mas iomchaidh.

50. Cumaidh an t-aonad urrasachd ceangal ri Coimisean na Croitearachd mu ghearanan, mar eisimpleir, gus fiosrachadh a thoirt do Mhinistearan na h-Alba, mas iomchaidh. Dh'fhaodadh gum bi amannan ann, mar eisimpleir, nuair a tha a' chùis co-cheangailte ri buill den Bhòrd, nuair a dh'fheumas Coimisean na Croitearachd cuideachadh bhon taobh a-muigh a chomharrachadh ann an dèiligeadh ri gearan sònraichte no cùis smachdachaidh, agus bu chòir comas taic bho àite eile sa roinn phoblaich a dheasbad leis an aonad urrasachd. Bu chòir don aonad urrasachd conaltradh ris a' Cheannard Ghoireasan Daonna aig Riaghaltas na h-Alba, airson comhairle mar a bhios feum air.

51. Mar a chaidh a thoirt fa-near aig paragraf 29, tha an t-Àrd-Oifigear cunntachail airson Àrd-Stiùiriche an Eaconamaidh fhiosrachadh mu ghearanan sam bith mu Choimisean na Croitearachd air an gabhail ris le Ombudsman Seirbheisean Poblach na h-Alba airson rannsachadh, agus mun fhreagairt san amharc aig Coimisean na Croitearachd do na molaidhean às dèidh sin bhon Ombudsman.

Stiùireadh Buidseat

52. Gach bliadhna, mar thoradh air co-dhùnidhean le Ministearan na h-Alba air riarachadh bhuidseatan do bhliadhna ionmhasail ri teachd, cuiridh an SG aithris foirmeil mu sholar buidseatach gu Coimisean na Croitearachd agus nota de chùisean co-cheangailte sam bith agus mion-fhiosrachadh air an fhiosrachadh sgrùdaidh buidseit a tha riatanach do SG. Bu chòir cumhachan na litreach sin, air a h-ìomradh mar an litir Riarachaidh is Sgrùdaidh Buidseat, a bhith air am faicinn mar a

bhith a' comh-lìonadh susbaint na sgrìobhainn seo. Is e an sgrùdadh mìosail am prìomh dhòigh air smachd buidseatach sa bhliadhna tarsainn an SG. Mar sin, feumaidh buidhnean gèilleadh don fhòrmat agus tìmeachadh an sgrùdaidh còmhla ri iarrtasan sam bith airson tuilleadh fiosrachaidh. Mìnichidh an aithris air solar buidseatach, am buidseat taobh a-staigh seòrsachaidhean goireas Crìochan Caiteachais Roinneil (RDEL), calpa DEL (CDEL) agus Cuibhrichte (neo-iomlaid) (RfDEL). Fiosraichidh Coimisean na Croitearachd an t-aonad urrasachd aig a' chiad chothrom ma tha riathanas a thaobh buidseat Caiteachais Stiùirichte Bliadhnail (AME) air a chomharrachadh. Bu chòir SG a chomhairleachadh cuideachd ma thachras gu bheil an caiteachas lom tuairmsichte air ro-innse gu bhith nas ìsle na an solar buidseat. Tha eadar-ghluasadan de sholar buidseat eadar na diofar gearr-sheòrsachaidhean ag iarraidh aonta ro-làimh bho Bhuidheann-stiùiridh Ionmhais an SG. Mar sin, bu chòir molaidhean sam bith a thaobh a leithid sin de eadar-ghluasadan an cur a-steach gu an aonad urrasachd. Faodaidh eadar-ghluasadan solair taobh a-staigh gearr-sheòrsachaidhean an gabhail os làimh às aonais iomradh gu SG, le ùmhlachd do chuibhreachaidhean sam bith air raointean caiteachais sònraichte.

53. Ma tha teachd-a-steach a gheibhear tro mhalairt agus goireasan eile (a' gabhail a-steach prothaid no call bho chuidhteachadh air so-mhaoinean neo-làithreach) sgòraichte mar RDEL àicheil, no an luach leabhair lom chuidhteachaidhean air so-mhaoinean neo-làithreach – air a sgòradh mar CDEL àicheil, nas lugha na bha air a ghabhail a-steach don bhuidseat aontaichte, nì Coimisean na Croitearachd cinnteach, mura h-eil aonta eile leis an SG, à lùghdachadh da rèir anns a' chaiteachas iomlan. (Bidh an ìre gu bheil Coimisean na Croitearachd a' dol seachad air buidseatan aontaichte gu h-àbhaisteach ga coinneachadh le lùghdachadh da rèir sna buidseatan airson na bliadhna ionmhasail às dèidh sin). Ma tha teachd-a-steach a gheibhear nas motha na tha air a ghabhail a-steach sna buidseatan aontaichte, feumaidh Coimisean na Croitearachd comhairle agus aonta ro-làimh fhaotainn bhon Aonad Urrasachd mus cleachdar sùim sam bith a bharrachd gus caiteachas a bharrachd a mhaoineachadh no gus cuideaman làthaireach a lasachadh. Dh'fhaodadh fàilligeadh a thaobh aonta ro-làimh fhaotainn gus teachd-a-steach a bharrachd a chleachdadh airson caiteachas a bharrachd a mhaoineachadh, toradh ann an lùghdachaidhean da rèir ann am buidseatan airson na bliadhna ionmhasail às dèidh sin. Is e an t-aon eadar-dhealachadh far a bheil an teachd-a-steach bho thiodhlacan, dìleaban agus tabhartasan ach feumar seo a chaitheamh taobh a-staigh na bliadhna ionmhasail cheudna agus a gheibhear iad, no bidh riarachadh buidseat a bharrachd a dhìth. Air dhòigh sam bith, bu chòir do theachd-a-steach bho gach tùs agus caiteachas planaichte uile a bhith nochdte anns an aithris sgrùdaidh buidseat mhiosail.

Stiùireadh airgid

54. Feumaidh [tabhartas gus cuideachadh](#) (i.e. airgead air a thoirt do Choimisean na Croitearachd le SG mar thaic don bhuidseat riarachaidhean) airson na bliadhna a tha an ceist a bhith ùghdarraichte le Pàrlamaid na h-Alba anns an Achd Buidseat bhliadhnail. Bidh tabhartas gus cuideachadh gu h-àbhaisteach air a phàigheadh ann an cuibhreannan mìosail, air bunait phròifilean ùraichte agus fiosrachadh a thaobh cùl-stòran airgid neo-chuibhrichte. Cha bhi e pàighte mus bi feum air, mar a tha dearbhte leis an ìre de chùl-stòr airgid neo-chuibhrichte agus caiteachas planaichte. Bu chòir do chùl-stòran airgid glèidhte tron bhliadhna, a bhith air an cumail sìos chun na h-ìre as ìsle, cunbhalach do obrachadh èifeachdach Coimisean na Croitearachd – agus an ìre de mhaoinean a tha a dhìth gus buailteachdan buntainneach sam bith aig deireadh na bliadhna a choinneachadh. Thig tabhartas gus cuideachadh nach eil

air a tharraing ro dheireadh na bliadhna ionmhasail gu ceann. Cha bhi tabhartas gus cuideachadh air a phàigheadh a-steach do chùl-stòr cuibhrichte sam bith air a chumail le Coimisean na Croitearachd.

55. Feumaidh na rèiteachaidhean banca air an ùisneachadh le Coimisean na Croitearachd gèilleadh don earrann [Bancaidh](#) den SPFM.

Stiùireadh cunnairt

56. Bidh Coimisean na Croitearachd a' dèanamh cinnteach gun tèid dèiligeadh ris na cunnartan a bhios ag èirigh ann an dòigh iomchaidh, ann an co-rèir ri taobhan buntainneach a tha le deagh chleachdadh ann an riaghladh corporra, agus bu chòir ro-innleachd stiùireadh cunnairt a leasachadh a tha cunbhalach le earrann [Stiùireadh Cunnairt](#) den SPFM. Bu chòir do rèiteachaidhean aithris dèanamh cinnteach gu bheil an t-aonad urrasachd mothachail do chunnartan buntainneach agus mar a thathar gan làimhseachadh. Tha aig AFC Coimisean na Croitearachd, aig a' chothrom as tràithe, ri Comataidh Sgrùdaidh is Cunnairt Riaghaltas na h-Alba fhiosrachadh ma tha e den bheachd gu bheil e air duilgheadas cudromach a chomharrachadh, aig am faodadh buaidhean nas fharsainghe a bhith.

Tèarainteachd is fulangas buidheannail

57. Mar phàirt de rèiteachaidhean a thaobh stiùireadh cunnairt, bidh Coimisean na Croitearachd a' dèanamh cinnteach gu bheil tuigse shoilleir aig ìre bùird mu phrìomh chunnartan, bagairtean agus gàbhaidhean ris am faodadh a bhith aca ri dèiligeadh ann an àrainnean sgiobachd, fiosaigeach agus saidhbear, agus gnìomh a chur an cèill gus dèanamh cinnteach à fulangas buidheannail iomchaidh mu choinneamh nan cunnartan/bagairtean/gàbhaidhean sin. Bu chòir aire shònraichte a bhith aca do na prìomh thùsan fiosrachaidh a leanas, gus cuideachadh leis am modh-obrach a stiùireadh.

[Plana Gnìomha Earrann Poblach na h-Alba air Fulangas Saidhbeir](#)

[Seilbh is Adhartas air Fulangas Gnothachais \(pàirt de shreath stiùiridh Ullach Alba](#)

Stiùireadh Foill

58. Bu chòir do Choimisean na Croitearachd gabhail ri agus poileasaidhean is cleachdaidhean a chur an gnìomh, gus e fhèin a dhìon an aghaidh foill is mèirle, ann an co-rèir ris an earrann [Foill](#) den SPFM. Feumaidh buileachadh air na pròiseasan sin a bhith sgrùdaichte gu gnìomhach, le taic bho phlana freagairt foill agus rèiteachaidhean aithris làidir. Tha seo a' gabhail a-steach stèidheachadh air slighean a bheir aithris air amharas sam bith air foill. A thuilleadh air an sin, bu chòir do Choimisean na Croitearachd ceumannan co-rèireach agus stèidhichte air cunnart a ghabhail gus seasamh ionmhasail solaraiche a mheasadh, no buidheann sam bith eile leis a bheil e an dùil cùmhnant a stèidheachadh no maoinneachadh a sholarachadh.

Stiùireadh Coileanaidh

59. Obraichidh Coimisean na Croitearachd siostaman stiùiridh fiosrachadh is cunntasachd a bheir comas air ath-sgrùdadh a dhèanamh, ann an dòigh thimeil agus

èifeachdach, air coileanadh ionmhasail agus neo-ionmhasail an aghaidh nan amasan, cinn-uidhe, targaidean is clachan-mìle, a tha mìnichte anns na planaichean corporra is gnothachais. Bu chòir do thoraidhean a leithid sin de ath-sgrùdaidhean a bhith air an aithris air bunait chunbhalach do bhòrd Coimisean na Croitearachd agus air a lethbhreacadh gun aonad urrasachd den SG.

60. Gabhaidh Coimisean na Croitearachd os làimh a bhith a' fiosrachadh an aonaid urrasachd mu atharrachaidhean ann an suidheachaidhean air an taobh a-muigh, a nì coileanadh air cinn-uidhe nas duilghe no nach dèan, no air am faod feum a bhith air atharrachadh sa bhuidseat no air cinn-uidhe a tha amìnichte sna planaichean corporra no gnothachais.

61. Thèid coileanadh Coimisean na Croitearachd a thaobh cuideachadh le poileasaidhean Ministearan na h-Alba a liubhairt, a' gabhail a-steach coileanadh air prìomh chinn-uidhe aontaichte, aithris don aonad urrasachd air bunait chunbhalach. Nì SG measadh gu co-rèireach air coileanadh Coimisean na Croitearachd, air bunait leantainneach agus coinneamh ath-sgrùdaidh fhoirmeil a chumail dà uair sa bhliadhna aig a' char as lugha. Coinnichidh an Rùnaire Caibineit / Ministear na h-Alba leis an uallach ri neach-gairm Coimisean na Croitearachd co-dhiù uair sa bhliadhna.

62. Thèid coileanadh Coimisean na Croitearachd aithris an aghaidh prìomh thargaidean ann an aithisg is cunntasan bliadhnail Coimisean na Croitearachd. Bu chòir beachdachadh cuideachd air cruthan aithris coileanaidh eile don phoball.

Stiùireadh Luchd-obrach Coimisean na Croitearachd

Dleastanasan farsaing do luchd-obrach NDPB

63. Taobh a-staigh nan rèiteachaidhean aontaichte le Ministearan na h-Alba no mìnichte ann an reachdas na buidhne, bidh dleastanas air Coimisean na Croitearachd airson trusadh, gleidheadh agus brosnachadh luchd-obrach. Tha na dleastanasan farsaing a thaobh a luchd-obrach gus a dhèanamh cinnteach gu bheil:

- Trusadh luchd-obrach stèidhichte air farpais chothromach is fhosgailte agus air cothroman co-ionann. Poileasaidhean, cleachdaidhean agus siostaman a' gèilleadh do reachdas cosnaidh is co-ionannachdan agus na h-inbhean a thathar a' sùileachadh bho fhastaichean san earrainn phoblaich;
- Ìre agus structar a luchd-obrach, a' gabhail a-steach rangachadh agus àireamhan luchd-obrach, iomchaidh do fhuincseanan agus riatanasan èifeachdais, buadhachd is eaconamaidh (le ùmhlachd do [Poileasaidh Pàighidh do Raointean-dleastanais Pàighidh Luchd-obrach](#) aig Riaghaltas na h-Alba);
- Coileanadh an luchd-obrach aig gach ìre uile air a stiùireadh gu h-èifeachdach agus gu buadhach; iad air am measadh gu riarachail; agus siostaman measaidh coileanadh is adhartachadh air an ath-sgrùdadh bho àm gu àm;
- An luchd-obrach air am brosnachadh gu an stiùireadh iomchaidh proifeiseanta fhaotainn agus ealantas eile a tha riatanach gus cinn-uidhe Coimisean na Croitearachd a choileanadh;

- Co-chomhairleachadh ceart le luchd-obrach a' gabhail àite mu phrìomh chùisean aig a bheil buaidh orra;
- Modhan-obrach gearain is smachdachaidh nan àite;
- Poileasaidh innsireachd agus modhan-obrach èifeachdach nan àite, a tha cunbhalach le Achd Foillseachaidh Ùidh Phoblach Effective 1998;
- Còd giùlain do luchd-obrach na àite stèidhichte air an sgrìobhainn *Modal Còd do Luchd-obrach Bhuidhnean Gnìomha Poblach Neo-roinneil*. Bithear a' sùileachadh do luchd-obrach air an solarachadh do Choimisean na Croitearachd le Riaghaltas na h-Alba, còd giùlain na seirbheis chatharra ([Còd na Seirbheis Chatharra](#)) a leantainn.

64. Tha uallach air Coimisean na Croitearachd airson na h-àireimh de luchd-obrach a dh'fheumar a dhearbhadh, agus an structar buidheannail as iomchaidhe gus a raon-dleastanais a liubhairt gu h-eaconamach, gu h-èifeachdach agus gu buadhach taobh a-staigh nan goireasan a tha rim faotainn. Ach, feumaidh atharrachaidhean cudromach sam bith ann an àireamhan luchd-obrach no structar buidheannail a bhith aontaichte ro-làimh leis an aonad urrasachd.

65. Bidh SG, a' gnìomhadh às leth Coimisean na Croitearachd (CC), a' dèanamh cinnteach à pàigheadh thuarastalan do luchd-obrach Riaghaltas na h-Alba a tha ag obair taobh a-staigh CC; agus a' solarachadh nan tuarastalan sin ann an cruth phàighidhean dìreach dèante le CC, pàighte dìreach do chunntas banca a' chosnaiche bho chunntas banca CC.

Pàigheadh agus Cùmhnantan Seirbheis

66. Gleidhidh luchd-obrach Riaghaltas na h-Alba a tha ag obair aig Coimisean na Croitearachd cumhachan is cùmhnantan luchd-obrach Riaghaltas na h-Alba.

67. Do luchd-obrach air am fastadh dìreach le Coimisean na Croitearachd, cuiridh iad a-steach raon pàighidh gu Buidheann-stiùiridh Ionmhais Riaghaltas na h-Alba airson aonta (gu h-àbhaisteach uair sa bhliadhna mura h-eil dreuchd ioma-bhliadhna air aontachadh) taobh a-staigh nan cumhachan is cùmhnantan a tha mìnichte ann an Stiùireadh Pàighidh Roinn Phoblach Riaghaltas na h-Alba agus suidheachadh pàighidh a bharganachadh taobh a-staigh cumhachan an raon-dleastanais aontaichte às dèidh sin.

68. Feumaidh molaidhean a thaobh dhuaisean neo-thuarastal gèilleadh don stiùireadh ann an earrann Duaisean Neo-Thuarastal den SPM. Gèillidh Coimisean na Croitearachd le stiùireadh an EU air luchd-obrach cùmhnaint "Riaghailtean Chosnaichean Teirm Stèidhichte (Bacadh air Dèiligeadh Fo-fhàbharach)."

Peinnseanan, Anbharra agus Dioladh

69. Gleidhidh luchd-obrach Riaghaltas na h-Alba a tha ag obair do Choimisean na Croitearachd na h-aon chòraichean peinnsein, anbharra agus diolaidh ri luchd-obrach eile Riaghaltas na h-Alba.

70. Tha rèiteachaidhean peinneanachaidh do luchd-obrach air am fastadh dìreach do Choimisean na Croitearachd buailteach do aonta an aonaid urrasachd. Bidh luchd-obrach air fastadh dìreach do Choimisean na Croitearachd airidh gu h-àbhaisteach air peinnean air a sholarachadh le ballrachd Prìomh Sgeama Peinnein na Seirbheis Chatharra (PCSPS).

71. Tha moladh sam bith bho Choimisean na Croitearachd a thaobh gluasad bho rèiteachaidhean peinnein làithreach, no anbharra no dìoladh a phàigheadh airson call dreuchd, ag iarraidh aonta ro-làimh bhon SG. Feumaidh molaidhean a thaobh pàighidhean dìolaidh gèilleadh don earrann [Cumhachan Dealachaidh, Cluaineas Tràth agus Anbharra](#) den SPFM. Tha seo a' gabhail a-steach tar-chur gu SG mu airgead dìolaidh molta a thathar a' beachdachadh do neach fa leth taobh a-muigh sgeama aontaichte làithreach, agus mus dèanar conaltradh leis an neach no tairgse dèante gu labhairteach no ann an sgrìobhadh.

Stiùireadh so-mhaoin is cuid-seilbhe

72. Cumaidh Coimisean na Croitearachd clàr mionaideach is ùraichte de sho-mhaoinean làithreach is neo-làithreach a tha cunbhalach le earrann [Cuid-seilbhe: Seilbheachd, Cuidhteachadh is Stiùireadh](#) den SPFM. Bu chòir so-mhaoinean neo-làithreach a bhith air an cuidhteachadh ann an co-rèir ri SPFM. Bu chòir conaltradh ri Roinn Cuid-seilbhe an SG mu dheidhinn cuidhteachadh cuid-seilbhe buntainneach a tha molta, a tha Coimisean na Croitearachd a' cumail airson adhbharan obrachaidh (seach inbheisteachd) aig a' chothrom as tràithe gus an gabh e a shanasachadh a-staigh. Feumaidh foirm [Sanasachd A-Staigh](#) a lìonadh agus a chur a-steach 1 mhìos aig a' char as lugha mus tèid an togalach a shanasachadh air a' mhargaid fhosgailte. Bu chòir do mholadh air talamh, togalaichean no còraichean eile ann an cuid-seilbhe gèilleadh don SPFM. Tha Coimisean na Croitearachd cuideachd fo ùmhlachd do [Poileasaidh Stiùiridh So-mhaoin SG](#), a' gabhail a-steach an riatanais air faotainn lios ùr, leantainn air lios làithreach, co-dhùnadh gun roghainn brisidh ann an lios a chleachadh no ceannach togalach airson adhbharan fuireach / obrachaidh, a bhith aontaichte ro-làimh le Ministearan na h-Alba. Bu chòir co-chomhairleachadh le Sgioba Smachdan Cuid-seilbhe cho luath 's a ghabhas sa phròiseas seo. Bu chòir do fhiosrachadh a thaobh Coimisean na Croitearachd a bhith clàraichte gu mionaideach agus ùraichte mar a tha riatanach le Coimisean na Croitearachd air [Siostam Mapadh Fiosrachaidh Eileagtronaigeach](#) (e-PIMS) Oifis a' Chaibineit.

Ùghdarrasan Tiomnaichte

73. Tha ùghdarrasan ionmhasail tiomnaichte sònraichte Coimisean na Croitearachd – mar a chaidh aontachadh ann an co-chomhairle le Coimisean na Croitearachd agus SG – air am mìneachadh san **Eàrr-ràdh** co-cheangailte. Gheibh Coimisean na Croitearachd aonta sgrìobhte SG ro-làimh mus gabhar gealltanais sam bith os làimh a tharraingear caiteachas a tha a' tuiteam taobh a-muigh nan tiomnaidhean sin. Gèillidh Coimisean na Croitearachd cuideachd do riatanasan sam bith airson aonta ro-làimh SG a tha air a ghabhail a-steach do SPFM agus/no san sgrìobhainn seo. Feumaidh aonta SG a bhith air faotainn ro-làimh an-còmhnaidh mus tarraingear caiteachas airson adhbhar sam bith a tha no a dh'fhaodadh a mheas annasach, connspaideach no ais-bhuailteach no aig a bheil no aig am faodadh buaidhean cosgais a bhith san àm ri teachd.

Ginteachd Teachd-a-steach

74. Bidh Coimisean na Croitearachd a' sireadh ri piseach a thoirt air teachd-a-steach - chan eil tabhartas gus cuideachadh airidh air fhaicinn mar theachd-a-steach – bho thùsan uile, a' gabhail a-steach bhon [Aonadh Eòrpach](#), agus a' dèanamh cinnteach gu bheil an SG air fhiosrachadh. Feumaidh molaidhean airson tùsan ùra teachd-a-steach no modhan togail-airgid a bhith air an aontachadh leis an SG. Bidh cìsean no tàillean airson seirbheisean sam bith air an solarachadh le Coimisean na Croitearachd air an dearbhadh ann an co-rèir ri earrann [Cìsean is Tàillean](#) an SPFM.

75. Tha tiodhlacan, dileaban no tabhartasan a gheibh Coimisean na Croitearachd air an cunntadh mar theachd-a-steach agus bu chòir dhaibh a bhith mar sin ann am buidseat goireas aontaichte DEL agus buidseat calpa DEL, air an ùrachadh mar a bhios riatanach ann an co-chomhairle leis an SG. Tha caiteachas air a mhaoineachadh le tiodhlacan is eile, a bharrachd air caiteachas a tha gu h-àbhaisteach le taic bho thabhartas gus cuideachadh (i.e. prìomh mhaoineachadh SG) no tro mhalairt agus teachd-a-steach eile. Mus gabhar ris a leithid sin de thiodhlacan, beachdaichidh Coimisean na Croitearachd air a bheil cosgaisean sam bith co-cheangailte ann a bhith a' dèanamh sin no strìthean eadar com-pàirt ag èirigh às. Cumaidh Coimisean na Croitearachd clàr sgrìobhte de thiodhlacan sam bith eile mar sin, agus mar a thachair dhaibh.

Tasgaidhean Ionmhasail

76. Mura h-eil iad còmhdaichte le ùghdarras tiomnaichte sònraichte, cha dèan Coimisean na Croitearachd tasgaidhean ionmhasail sam bith às aonais aonta ro-làimh bhon SG. Bhiodh sin a' gabhail a-steach earrannan cothromais ann an iomairtean a tha ag adhartachadh cinn-uidhe Coimisean na Croitearachd. Cha bhi Coimisean na Croitearachd a' tasgadh ann an iomairt sam bith de nàdar tionnsgnach.

Iasadadh

77. Chan fhaod iasadadh a bhith air a chleachdadh gus cumhachd caitheimh Coimisean na Croitearachd a mheudachadh. Bidh iasadan uile le Coimisean na Croitearachd – a thuilleadh air ro-thàirghean – bho Mhinistearan na h-Alba ann an co-rèir ris an stiùireadh ann an earrann [Iasadadh is Tasgadh](#) an SPFM.

Rèiteachaidhean Lìosaidh

78. Mura h-eil e còmhdaichte le ùghdarras tiomnaichte sònraichte, cha tèid Coimisean na Croitearachd an sàs ann an rèiteachadh lìosaidh co-cheangailte ri ionmhas, cuid-seilbhe no àite-fuirich – a' gabhail a-steach leudachadh air lìos a th' ann mar-thà no neo-ghnìomhadh air briseadh lìos neach-gabhail – gun aonta ro-làimh bhon SG. Mus gabhar pàirt/leanar leis a leithid sin de rèiteachaidhean, feumaidh Coimisean na Croitearachd a bhith comasach air a thaisbeanadh gu bheil an lìos a' tabhann luach airgid nas fheàrr na ceannach agus gu bheil gach roghainn a thaobh roinn air spàs làithreach na roinne poblach air a rannsachadh. Tha lìosan obrachail co-cheangailte ri neo-sheilbhe/àite-fuirich fo ùmhlachd ùghdarras tiomnaichte sònraichte. Feumaidh solar DEL calpa a bhith aig Coimisean na Croitearachd airson lìosan ionmhais agus tar-ghnìomhan eile a tha ann an iasadadh subsaint.

Rèiteachaidhean Cìse

79. Bu chòir do rèiteachaidhean stiùiridh cìse neo-choitcheann a bhith air am meas annasach agus/no connspaideach agus mar sin a bhith air an aontachadh ro-làimh leis an SG. Tha stiùireadh buntainneach ri fhaotainn ann an earrann [Planadh Cìse agus Seachnadh Cìse](#) an SPFM. Feumaidh Coimisean na Croitearachd gèilleadh do riaghailtean buntainneach uile air cìseadh, a' gabhail a-steach Cìs Luach Leasaichte (VAT). Bu chòir do neach fa leth a bhiodh airidh air a bhith na chosnaiche airson adhbharan cìse, a bhith pàighte tron t-siostam rola-pàighidh le cìs air a thoirt dheth aig tùs. Is e uallach Coimisean na Croitearachd reachdas VAT a leantainn agus cìs in-chur fhaighinn air ais far a bheil e airidh air sin a dhèanamh. Bu chòir beachdachadh air buaidhean VAT aig ìre thràth a thaobh solair agus seirbheisean co-roinnte, gus a dhèanamh cinnteach gum bi èifeachdas ionmhasail air a choileanadh. Feumaidh Coimisean na Croitearachd dèanamh cinnteach cuideachd gun toir e cunntas ceart air cìs mach-chur a thaobh reic agus cuidhteachadh.

Iasadan agus barrantasan

80. Feumaidh iasadan sam bith le Coimisean na Croitearachd cumail ris an stiùireadh ann an earrann [Iasadadh is Tasgadh](#) an SPFM, ann an gabhail dìcheall iomchaidh os làimh agus feuchainn ri tèarainteachd a stèidheachadh. Mura h-eil e còmhdaichte le cuibhreachadh tiomnaichte sònraichte, chan fhaod Coimisean na Croitearachd gun aonta ro-làimh bhon SG, airgead a thoirt air iasad, tàille a chur air so-mhaoin, barrantas sam bith no barantas-dìona no litir cofhurtachd, no buailteachd thuiteamach sam bith eile a tharraing (mar a tha mìnichte ann an earrann [Buailteachdan Tuiteamach](#) an SPFM), eadar gu bheil no nach eil ann an cruth ceangaltach gu laghail. Tha barrantasan, barantasan-dìona agus litrichean cofhurtachd de sheòrsa àbhaisteach a thathar a' toirt seachad ann an cùrsa àbhaisteach gnothachais, air an toirmeasg bhon riatanas seo.

Tabhartasan treas phàrtaidh

81. Mura h-eil e còmhdaichte le ùghdarras tiomnaichte sònraichte, cha bhi Coimisean na Croitearachd, gun aonta ro-làimh bhon SG, a' toirt seachad maoin eachadh tabhartais do threas phàrtaidh. Bhiodh maoin eachadh fo ùmhlachd an stiùiridh ann an earrann [Cuideachadh Stàit](#) an SPFM. Tha stiùireadh air frèam-obrach smachd air tabhartasan treas phàrtaidh air a sholarachadh mar [Leas-phàipear](#) ann an earrann Tabhartas is Tabhartas gus Cuideachadh an SPFM.

Millidhean, Solaran agus Às-churan

82. Bu chòir do sho-mhaoinean a bhith clàraichte air a' chunntas-cothromachaidh aig a' bhunait luachaidh iomchaidh ann an co-rèir ris an FReM. Far a bheil so-mhaoin – agus tha sin a' gabhail a-steach inbheistidhean – a' fulang milleadh, tha e cudromach gu bheil am milleadh san amharc agus an cùl-fhiosrachaidh air a chonaltradh do SG aig a' phuig chomasach sa bhliadhna ionmhasail airson buaidhean air buidseat Coimisean an Croitearachd a dhearbhadh. Mar an ceudna, bu chòir do ghluasad sònraichte ann an solaran làithreach no cruthachadh air solaran ùra a bhith air a dheasbad ro-làimh leis an SG. Tha às-chur air droch fhiachan agus/no calltachdan a' sgòradh an aghaidh rangachadh buidseit goireas

DEL Coimisean na Croitearachd agus buailteach do chuibhreachadh tiomnaichte sònraichte.

Àrachas

83. Tha Coimisean na Croitearachd buailteach do phoileasaidh fèin-àrachais SG. Feumaidh arachas coimearsalta a bhith air fhaotainn ge-tà far a bheil riathanas laghail sin a dhèanamh, agus cuideachd air fhaotainn ann an suidheachaidhean a tha air an iomradh ann an earrann [Àrachas](#) an SPFM – far a bheil feum air le aonta ro-làimh bhon SG. Ann an suidheachadh challtachdan gun àrachas a bhith air an tarraing, beachdachaidh an SG, air bunait gach cùis fa leth, am bu chòir no nach bu chòir goireasan a bharrachd a dhèanamh comasach do Choimisean na Croitearachd. Bheir an SG Teisteanas Saoraidh airson Àrachas Buailteachd Fastaiche do Choimisean na Croitearachd.

Solar agus Pàigheadh

84. Nochdaidh poileasaidhean solair Coimisean na Croitearachd stiùireadh buntainneach ann an earrann [Solarachadh](#) an SPFM agus stiùireadh buntainneach air a sgaoileadh le Buidheann-stiùiridh Coimearsalta is Solair SG. Bu chòir do sholarachadh a bhith air a ghabhail os làimh le luchd-obrach a tha ùghdaraichte agus air an trèanadh gu h-ìomchaidh, agus air a làimhseachadh mar phrìomh cho-phàirt de choileanadh cinn-uidhe Coimisean na Croitearachd a tha cunbhalach le prìonnsapalan [An Luach as Fheàrr](#), na h-inbhean proifeiseanta as àirde agus riathanasan laghail sam bith. Feumaidh cùmhnantan bhon taobh a-muigh uile thar luach £100,000 no moladh sam bith a thaobh cùmhnant a bhuileachadh às aonais farpais (gnìomh neo-fharpaiseach) thar luach £10,000, a bhith aontaichte ro-làimh leis an SG, a rèir “Ùghdarrasan Ionmhasail Tiomnaichte Sònraichte” Coimisean na Croitearachd mar a tha mìnichte ann am paragraf 73 den sgrìobhainn seo, agus an Eàrr-ràdh ceangailte.

85. Bidh prìomh phrògraman tasgaidh no pròiseactan sam bith air an gabhail os làimh le Coimisean na Croitearachd buailteach don stiùireadh ann an earrann [Prìomh Phròiseactan Tasgaidh](#) an SPFM [agus cuideachd buailteach do dh'ùghdarras tiomnaichte sònraichte]. Feumaidh an aonad urrasachd a bhith air fhiosrachadh gu cunbhalach mu adhartas sna prògramnan is pròiseactan sin agus feumar Ministearan fhiosrachadh mu leasachaidhean sam bith a dh'fhaodadh an comas-obrachaidh a lagachadh. Feumaidh planaichean tasgaidh ICT a bhith air an aithris do dh'Oifis a' Prìomh Oifigear Fiosrachaidh aig SG.

86. Pàighidh Coimisean na Croitearachd fàirdealan uile a tha ullamhaichte agus ùghdaraichte gu ceart agus co-cheangailte ri tar-ghnìomhan le solaraichean, ann an co-rèir ri earrann [Caiteachas is Pàighidhean](#) an SPFM, agus ann an dèanamh sin, siridh iad ri targaid SG a choileanadh far a bheil sin comasach agus ìomchaidh, gu fàirdealan a phàigheadh taobh a-staigh 10 làithean obrach bho fhuairidh iad.

Tiodhlacan dèante, pàighidhean agus calltachdan sònraichte

87. Chan fhaod Coimisean na Croitearachd, mura h-eil iad còmhdaichte le ùghdarras tiomnaichte sònraichte, tiodhlacan a thoirt no pàighidhean sònraichte a dhèanamh no calltachdan às-chur, às aonais aonta ro-làimh an SG. Tha pàighidhean is calltachdan sònraichte fo ùmhlachd an stiùiridh ann an earrann [Calltachdan agus](#)

[Pàighidhean Sònraichte](#) an SPFM. Tha tiodhlacan bhon àrd-sgioba stiùiridh do luchd-obrach fo ùmhlachd an stiùiridh ann an earrann [Duaisean Neo-Thuarastail](#) den SPFM.

Ath-shealbhachadh

88. Far a bheil Coimisean na Croitearachd air caiteachas air so-mhaoinean le treas phàrtaidh ionmhasachadh, nì Coimisean na Croitearachd rèiteachaidhean ionchaidh gus a dhèanamh cinnteach nach tèid a leithid sin de sho-mhaoinean os cionn luach aontaichte, a chuidhteachadh leis an treas phàrtaidh às aonais cead ro-làimh bho Choimisean na Croitearachd. Cuiridh Coimisean na Croitearachd rèiteachaidhean ionchaidh nan àite airson ais-phàigheadh air a roinn dhligheach den airgead – no co-chuid ionchaidh dheth, ma chuir Coimisean na Croitearachd nas lugha na cosgais iomlan faighinn no leasachaidh ris. Nì Coimisean na Croitearachd cinnteach cuideachd ma sguireas so-mhaoinean air an ionmhasachadh le Coimisean na Croitearachd, a bhith air an cleachdadh leis an treas phàrtaidh airson an adhbhar dhearbhte, thèid co-chuid ionchaidh de luach na so-mhaoin a phàigheadh air ais do Choimisean na Croitearachd.

89. Cuideachadh Stàite

Is e teirm bhon Choimisean Eòrpach a th' ann an Cuideachadh Stàite, a tha a' toirt iomradh air cruthan de chuideachadh poblach, co-cheangailte ri iomairtean air bunait fo ùghdarras, aig a bheil comas air farpais fhiaradh agus buaidh a thoirt air malairt eadar Stàitean Ballrachd an Aonaidh Eòrpaich. Faodaidh gnìomhachd sam bith a ghabhas Coimisean na Croitearachd fhèin os làimh, no a mhaoinicheas iad buidhnean eile gus a ghabhail os làimh, as urrainn an tabhann sa mhargaid choimearsalta airson bathar no seirbheisean, a bhith buailteach do riaghailtean cuideachadh stàite. Mar sin, tha measadh cuideachadh stàite a dhìth mus riaraichear maoinachadh sam bith agus bhiodh e fo ùmhlachd don stiùireadh ann an earrann cuideachadh stàite den SPFM.

Cosgaisean Bùird

90. Feumaidh ìocadh, cuibhreannan agus cosgaisean pàighte do bhuill a' bhùird gèilleadh dha [Poileasaidh Pàighidh do Àrd-Dhreuchdan](#) SG agus do stiùireadh sònraichte air a leithid de chùisean air a sgaoileadh le Ministearan na h-Alba.

Làmh-sgrìobhte:

Bill Barron
Àrd-Oifigear
Coimisean na Croitearachd

Ceann-latha: 29 Màrt 2018

**SGRÌOBHAINN FRÈAM-OBRACH COIMISEAN NA CROITEARACHD: EÀRR-
RÀDH**

ÙGHDARRASAN IONMHASAIL TIOMNAICHTE SÒNRAICHTE

	Crioch Thiomnaichte
Co-chomhairleachaidhean gnothachais is stiùiridh bhon taobh a-muigh	£100,000
Cùmhnantan aon-tairgseach	£10,000
Caiteachas Calpa	Taobh a-staigh crìoch iomlan a sholair agus fo ùmhlachd measaidh iomchaidh, dh'fhaodadh gun aontaich Coimisean na Croitearachd caiteachas air ceannachdan is pròiseactan calpa, suas gu na crìochan a leanas:
Bathar is Uidheam Calpa	£40,000
Obraichean Calpa	£25,000
Caiteachas Teachd-a-steach	Taobh a-staigh crìoch iomlan a sholair agus fo ùmhlachd measaidh iomchaidh, dh'fhaodadh gun aontaich Coimisean na Croitearachd caiteachas air ceannachdan is pròiseactan teachd-a-steach, suas gu na crìochan a leanas:
Nithean seach iadsan clàraichte gu h-ìosal	£100,000
Ath-mhaoineachadh air Cosgaisean Miosail Luchd-obrach don SG	£250,000
Calltachdan air an Cur Às	Tha ùghdarras tiomnaichte aig Coimisean na Croitearachd dèiligeadh ri agus cur às, far a bheil sin iomchaidh, calltachdan suas gu na crìochan a leanas:
Calltachdan Airgid – Calltachdan air stòran cunntachail, pàighidhean gun bhrìgh, agus calltachdan cuideachail	£1,000
Tagraidhean air an cur gu taobh no air am fàgail	£1,000
Pàighidhean Sònraichte	Tha ùghdarras tiomnaichte aig Coimisean na Croitearachd airson pàighidhean a dhèanamh suas gu na crìochan a leanas:

Pàighidhean do chunnradairan Seach-cùmhnantail agus Roghainneil	£1,000
Pàighidhean roghainneil eile	£2,000
Pàighidhean airgead-dìolaidh	£1,000
Pàighidhean Reachdail agus Riaghlaidh a Bharrachd	£1,000
Tiodhlacan stòran is cuid- seilbhe	£250
Duaisean airson Tilleadh air Cuid-seilbhe Poblach Cailte	£250